

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра міжнародного права та міграційної політики

Міждисциплінарна курсова робота

на тему:

**МІЖНАРОДНІ ЗЛОЧИНИ ТА ІНДИВІДУАЛЬНА КРИМІНАЛЬНА
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА МІЖНАРОДНИМ ПРАВОМ**

Студентки 3 курсу МП – 31 групи
Галузь знань 29 Міжнародні відносини
Спеціальність 293 Міжнародне право
Гулик Катерини Михайлівни

Керівник: кандидат юридичних наук,
доцент, завідувач кафедри міжнародного
права та міграційної політики
Ярина Михайлівна Жукорська

Національна шкала _____

Кількість балів: _____

Оцінка: ECTS _____

Члени комісії:

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

Тернопіль – 2024

ЗМІСТ

| | |
|--|-----------|
| ВСТУП..... | 3 |
| РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА МІЖНАРОДНОЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ІНДИВІДА. | |
| 1.1 Історія появи та розвиток міжнародної кримінальної відповідальності..... | 6 |
| 1.2 Поняття та ознаки міжнародних злочинів..... | 8 |
| РОЗДІЛ 2. РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ЗЛОЧИНІВ | |
| 2.1 Міжнародно-правове регулювання міжнародних злочинів..... | 14 |
| 2.2 Міжнародна кримінальна відповідальність індивіда..... | 20 |
| РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ІНДИВІДА В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ...25 | |
| ВИСНОВКИ..... | 27 |
| СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ..... | 29 |

ВСТУП

Актуальність проблеми. Оскільки глобалізація сприяє зростанню взаємозв'язку та взаємозалежності між державами, все більше зростає роль і міжнародного права, для регулювання цих відносин. Від Середньовіччя дотепер світ сповнений агресією, війнами та багаточисельним порушенням прав людини. І якщо до Другої Світової Війни відповідальність за неправомірні дії несла держава, отримуючи санкції, то згодом постало питання про притягнення до міжнародної кримінальної відповідальності осіб.

Зараз світ стикається з геноцидами, етнічними конфліктами, воєнними злочинами та міжнародним тероризмом, що ставлять під сумнів ефективність механізмів, що мали би забезпечити відповідальність за такі порушення. Занурення в специфіку роботи міжнародних кримінальних трибуналів допоможе визначити та реалізувати правосуддя на міжнародному рівні. При цьому зможе забезпечити дотримання міжнародних принципів.

Аналіз останніх досліджень та наукових праць. Питаннями міжнародної кримінальної відповідальності індивідів у міжнародному праві займалися Л. Фесечко, Г. Заманов, Б. Футей, М. Гнатовський, О. Радова, Ф. Лист, Т. Короткий, Л. Філянїна та інші.

Метою міждисциплінарної курсової роботи є комплексний аналіз міжнародних злочинів та притягнення осіб, що їх вчинили до міжнародної кримінальної відповідальності.

Відповідно до мети визначимо такі **завдання:**

- Висвітлити появу та розвиток міжнародної кримінальної відповідальності індивіда;
- Розкрити поняття міжнародного злочину;
- Визначити ознаки та види міжнародних злочинів;
- Проаналізувати нормативно-правові акти, що регулюють

міжнародні злочини;

- Розкрити особливості кожного Міжнародного кримінального трибуналу;

- Передбачити перспективи розвитку інституту міжнародної кримінальної відповідальності індивіда.

Об'єкт дослідження – система норм, принципів та процедур, що регулює міжнародну кримінальну відповідальність індивіда.

Предмет дослідження – міжнародні злочини та міжнародна кримінальна відповідальність індивіда за них.

Теоретичною основою дослідження є поєднання філософських та спеціальних юридичних методів дослідження.

Історичний метод застосовувався для вивчення історії та еволюції міжнародної кримінальної відповідальності.

Діалектичний метод використовувався для аналізу правосуддя, оцінки динаміки та впливу рішень міжнародних трибуналів на норми міжнародного права.

Порівняльно-правовий метод дозволяв аналізувати та порівнювати різні аспекти діяльності міжнародних кримінальних трибуналів, їх методів та правосуддя.

Юридичний аналіз використовувався для вивчення конкретних правових актів, рішень та їхнього впливу на міжнародне кримінальне право.

Та системний підхід застосовувався для вивчення міжнародного кримінального права в цілому.

Міждисциплінарна курсова робота складається з вступу, трьох розділів та висновків.

У вступі обґрунтована актуальність обраної теми дослідження.

У першому розділі визначені теоретичні основи загальної характеристики міжнародної кримінальної відповідальності індивіда.

Другий розділ міждисциплінарної курсової роботи відображає результати аналізу регулювання міжнародних злочинів міжнародно-правовими механізмами, а також, притягнення індивідів до міжнародної кримінальної відповідальності.

У третьому розділі роботи окреслено перспективи розвитку інституту притягнення осіб до міжнародної кримінальної відповідальності.

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА МІЖНАРОДНОЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ІНДИВІДА

1.1 Історія появи та розвиток міжнародної кримінальної відповідальності

“Злочини проти міжнародного права вчиняють люди, а не абстрактні суб’єкти, і лише через покарання фізичних осіб, що скоїли такі злочини, можна забезпечувати дотримання положень міжнародного права”- такою була теза вироку Нюрнберзького міжнародного трибуналу [2, с.26].

Войціховський А. В. стверджує, що історія становлення інституту притягнення осіб до відповідальності сягає часів Стародавнього Єгипту, класичної Греції, або й Середньовіччя [1, с.356]. Інші теоретики вважають, що правова природа міжнародних злочинів знаходить свої початки ще під час Французької буржуазної революції 1789-1794. Напад без оголошення війни і достатнього приводу, прагнення до панування над всім світом та поглинути інші держави – все це відносили до міжнародних злочинів та розглядалось як спроба посягнути на загальний правовий порядок. Саме тому держави зобов’язувались у своє національне законодавство ввести норми міжнародного кримінального права.

Та чи завжди вдалими були спроби притягнути особу до міжнародної кримінальної відповідальності? Після I Світової війни укладено Версальський договір від 1919 року, який містив в собі кримінальні звинувачення німецькому кайзеру Вільгельму II. Імператор порушив міжнародну мораль та святенність міжнародних договорів. Таким чином, стаття 227 даного договору регулювала створення міжнародного трибуналу, статті 228-230 закріплювали право союзників передавати порушників законів та звичаїв війни до своїх військових судів

та обов'язок Німеччини допомагати їм у цьому. Проте, ці задуми так і не були втілені [3].

Ще одним прикладом є Севрський договір від 1920 року, який закріплював положення про притягнення до відповідальності осіб, що вчиняли масові вбивства та депортації вірмен-християн, та й взагалі були до цього причетними. Навіть попри те, що держави-союзниці визнали події з 1915 року на території Туреччини такими, як злочини проти людяності та цивілізації, а обов'язком Туреччини було передання злочинців до суду, такі спроби були невдалими.

Н.А. Зелінська вважає, що Холодна Війна загальмувала розвиток інституту притягнення особи до міжнародної кримінальної відповідальності [4, с. 20]. По-перше, між ворогуючими сторонами зростала певна недовіра, яка була взаємною. По-друге, у сторін було небажання передавати своїх громадян, яких звинувачують у злочинах проти міжнародного права, на розгляд у міжнародні судові установи. Тому постало питання актуальності Кодексу злочинів проти миру і безпеки людства.

Окрім міжнародних судів тривали також процеси у внутрішніх судах деяких держав. Здебільшого, судили нацистських злочинців, а саме: Адольфа Айхмана, організатора Голокосту, якого визнано винним ізраїльським судом та страчено у 1962 році; Клаус Барбі, який був керівником Ліонського гестапо та вчиняв воєнні злочини у Франції в 1987 році.

Важливо зазначити, що апогею розвитку інституту притягнення осіб до кримінальної відповідальності набув після Другої Світової війни. Зокрема, притягувались особи, що скоювали злочини проти міжнародної безпеки та миру саме шляхом розв'язання війни. Організація Об'єднаних Націй та її комісії неодноразово ставили на розгляд питання, пов'язані з міжнародним кримінальним правом. Поняття та ознаки, актуальних того

часу порушень міжнародного права, були створені на основі юридичної практики Нюрнберзького та Токійського трибуналів.

Наступним етапом розвитку міжнародних злочинів слід вважати постнюрнберзький період, під час якого сформувались нові тенденції міжнародного кримінального права. Перш за все, метою формування міжнародних кримінальних норм є підтримання миру та безпеки людства, заборона пропаганди війни та запобігання агресії. Також, визначення цих злочинів такими, що спрямовані проти людяності та миру, та й взагалі, найтяжчими міжнародними злочинами проти усієї світової спільноти та проти основ міжнародного права.

По-друге, якщо раніше створювались норми для захисту особи під час війни, то постнюрнберзький період характеризується також і захистом людей у мирний час. Так, розроблялись й формулювались значна кількість міжнародно-правових норм: Загальна декларація прав людини 1948 року, Міжнародні пакти про права людини 1966 року, Конвенція про попередження злочину геноциду та покарання за нього від 9 грудня 1948 року.

По-третє, важливу увагу приділено принципу невідворотності покарання винних осіб за вчинення тяжких злочинів. Що цікаво, у даному випадку активно грав роль принцип територіальності – кримінальне переслідування осіб здійснювалось у межах національної юрисдикції, а тому, вищі посадові особи несли відповідальність за планування та здійснення міжнародних злочинів. Навіть якщо такі особи діяли згідно наказу начальника чи розпорядженню уряду.

1.2 Поняття, ознаки та види міжнародних злочинів

Через ту велику суспільну небезпеку, яку міжнародні злочини становлять не лише для окремих держав, а й для всього людства, сучасна доктрина виділяє їх в особливу категорію правопорушень. Важливим є

правильне розуміння міжнародного злочину: діяння, яке зумовлює солідарне кримінальне переслідування держав та світового товариства загалом. Адже, “не все, що заборонено національним кримінальним правом, є злочинним з позиції міжнародного права, і не все, що не заборонено національним кримінальним правом, є незлочинним.” [5, с. 62]

Не можу не погодитись з думкою Зелінської Н.А., що існує певна невизначеність поняття міжнародного злочину у міжнародно-правовій доктрині. Взагалі, поняття “міжнародний злочин” визначається цінностями міжнародної спільноти, які є загальноновизнаними. Слід пам’ятати, що міжнародним злочином є не лише ті діяння, які ми вважаємо міжнародно-визнаним, а також й міжнародно-небезпечні діяння. Наприклад, *hostis humani generis* - вороги роду людського. Початок закладається ще у часи піратства, коли злочин виокремився як злочин *jus gentium*. Трагувався цей вид злочину як напад на корабель, його захоплення та захоплення вантажу і осіб, що знаходяться на ньому. Вчиняли цей злочин приватні особи, у відкритому морі.

Работоргівля, ще один такий злочин. Пояснення нам надав Ф. Лист, який стверджував, що: «Спільність інтересів усіх культурних держав стосовно деяких сфер діяльності веде до того, що за деякі діяння, спрямовані проти загальних інтересів, карають, не звертаючи уваги на місце вчинення діяння, за законами держави, що затримала злочинця. Такими спільними інтересами є: міжнародний торговий обіг; безпека великих шляхів сполучення; забезпечення монетної і грошової справи; захист від міжнародних ворогів — «*hostes generis humani*» [6, с. 221]. Саме тому, активного розвитку набула думка, що фізичні особи вчиняють не лише ті злочини, які завдають шкоду окремій державі, але й загальній моралі та інтересам.

Батько міжнародного права, Г. Гроцій, разом із Е. де Ваттелем зауважували, що особа, яка скоїла міжнародне правопорушення може легко знайти собі притулок. Тому, обговорювалось питання про співпрацю у притягненні до відповідальності винної особи, а саме: держави зобов'язувались підтримувати одна одну у забезпеченні правосуддя. Це проявлялось у принципі “видай або суди”.

Ми ж розуміємо поняття міжнародного злочину як діяння, що порушують міжнародні зобов'язання, які забезпечують життєво важливі інтереси міжнародного співтовариства, а тому розглядаються проти останнього в цілому.

Крім того, Міжнародний Суд ООН “погоджується” з таким визначенням міжнародного злочину. Підтвердження цьому є рішення у Справі Бельгія проти Сенегалу у 2012 році, про те, що держави зобов'язуються переслідувати або видавати злочинців [10].

Визначити міжнародні злочини ми можемо за наступними ознаками:

- здійснюються державами, посадовими особами держав та урядовими виконавцями, що використовують державний механізм у злочинних цілях;
- зазіхають на міжнародний мир і безпеку;
- здійснюються в безпосередньому зв'язку із державою;
- загрожують основам міжнародного правопорядку;
- як наслідок, містять відповідальність держави, як суб'єкта міжнародного права та індивідуальну кримінальну відповідальність виконавців, яка настає в рамках міжнародної, а в деяких випадках й внутрішньодержавної юрисдикції [7, с. 364].

Чи не єдиним документом, що у статті 58 вказує на діяння, які вважаються міжнародними злочинами, є Римський статут Міжнародного кримінального суду 1988 року. Відповідно до Статуту, виділяються

наступні злочини: а) проти людства (апартеїд, геноцид, расизм, екоцид, колоніалізм); б) проти людяності (депортація, вбивство, переслідування, поневолення та жорстокі дії щодо цивільного населення); в) проти миру (підготовка, планування, розв'язання або ведення агресивних війн); г) воєнні злочини (порушення законів та звичаїв війни, вбивство військовополонених, заручників, безглузде знищення міст та сіл) [8; 9, с. 840].

Проте, індивідуальна кримінальна відповідальність, відповідно до норм міжнародного права, застосовується поки для чотирьох категорій злочинів. Закріплені ці злочини у статті 5 та конкретизовані у статтях 6, 7, 8bis Римського статуту: злочини проти людяності, злочини геноциду, злочин агресії та воєнні злочини.

Під злочинами проти людяності ми розуміємо порушення прав людини, які вчиняються систематично або у великих масштабах та посягають на здоров'я, життя та гідність великої кількості людей. Пункт 1 статті 7 Римського Статуту вказує, що такими злочинами є: вбивство, винищення, депортація або примусове переміщення, примусова вагітність, зґвалтування, катування, переслідування через будь-які причини, злочини апартеїду та інші дії, що шкодять фізичному та психічному здоров'ю. На злочин проти людяності розповсюджується універсальна юрисдикція. Тобто, держава переслідує та видає злочинця, а останній, у свою чергу, не претендує на звільнення від видачі з політичних питань, не вимагає захисту і на нього не поширюються закони про позовну давність [13, с. 205].

В 1933 році Рафал Лемкін, польський юрист єврейського походження, створив брошуру, в якій виразив своє бажання розробити нові міжнародно-правові норми, які б заборонили варварство та вандалізм, адже діючі договори, що захищають права нацменшин, вважав недовірливими. Це були перші спроби привернути увагу до проблематики, а

вже у 1944 році Р. Лемкін запропонував термін “геноцид” у своїй книзі “Правління держав “Осі” в окупованій Європі”. А у 1948 році Генеральна Асамблея ООН одностайно ухвалила Конвенцію про запобігання злочину геноциду і покарання за нього [11; 12, с. 59].

“Принципи, які лежать в основі Конвенції, визнані цивілізованими націями як обов’язкові для держав навіть за відсутності конвенційного зобов’язання.” – так зазначає Міжнародний Суд ООН у консультативному висновку у Справі про застереження до Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього.

Злочин агресії трактується як контроль або керівництво над політичними чи військовими діями держави при здійсненні акту агресії. Пункт 2 статті 8bis Статуту ООН розуміє акт агресії як застосування збройної сили державою проти суверенітету, політичної незалежності чи територіальної цінності іншої держави. Цей же пункт наводить перелік діянь, які кваліфікуються як акт агресії: а) вторгнення або напад збройних сил держави на територію іншої держави або будь-яка військова окупація, який би тимчасовий характер вона не носила, яка є результатом такого вторгнення або нападу, або будь-яка анексія території іншої держави або її частини із застосуванням сили; б) бомбардування збройними силами держави території іншої держави або застосування будь-якої зброї державою проти території іншої держави; с) блокада портів або берегів держави збройними силами іншої держави; d) напад збройними силами держави на сухопутні, морські чи повітряні сили, або морські і повітряні флоти іншої держави; е) застосування збройних сил однієї держави, що знаходяться на території іншої держави за згодою з приймаючою державою, в порушення умов, передбачених в угоді, або будь-яке продовження їх перебування на такій території після припинення дії угоди; f) дія держави, яка дозволяє, щоб її територія, яку вона надала в розпорядження іншої держави, використовувалася цією

іншою державою для здійснення акту агресії проти третьої держави;g) засилання державою або від імені держави збройних банд, груп, іррегулярних сил або найманців, які здійснюють акти застосування збройної сили проти іншої держави, які носять настільки серйозний характер, що це рівнозначно переліченим вище актам, або її значну участь у них. Такі норми належать до імперативних норм міжнародного права, а відхилення від них є неприпустимим.

Вперше індивідуальна кримінальна відповідальність за злочин агресії була згадана у ст. 6 (а) Статуту Нюрнберзького трибуналу що й дало початок формуванню *opinio juris* міжнародного співтовариства про злочинність ведення агресивної війни злочином.

Серйозним порушенням міжнародного гуманітарного права, за який індивід також несе кримінальну відповідальність, є воєнні злочини. Оскільки інститут воєнних злочинів належить одразу до гуманітарного права та міжнародного кримінального права, він має міжгалузевий характер. Основними етапами нормативного закріплення воєнних злочинів стали Женевські конвенції про захист жертв війни 1949 року та ст. 85 Додаткового протоколу I до них 1977 року; статті 2 та 3 Статуту Міжнародного кримінального трибуналу Югославії, які додали до серйозних порушень Женевських конвенцій серйозні порушення звичаєвого міжнародного гуманітарного права. Проте, найповнішою кодифікацією воєнних злочинів є ст. 8 Римського статуту, яка містить в собі аж 50 їхніх складів. “Необережна вина у міжнародному кримінальному праві – це виключне явище, тому будь-яке застосування заборонених засобів і методів ведення війни може бути скоєно лише з прямим умислом” – Гнатовський М. М.[16, с. 69].

РОЗДІЛ 2. РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ЗЛОЧИНІВ

2.1 Міжнародно-правове регулювання міжнародних злочинів

Рішення міжнародних організацій, міжнародних судів та арбітражів вказують на підстави юридичної відповідальності держав. Та чи справді міжнародно-правові механізми протидії міжнародним злочинам є ефективними? Регулювання міжнародних злочинів відбувається для кожної групи злочинів різними нормативно-правовими актами.

Так, Комісія міжнародного права ООН у 1947 почала розробку проекту Кодексу злочинів проти миру та безпеки людства. Таких спроб було чимало, зокрема, ще у 1951 та 1991 роках. Проте, остаточний проект Комісія затвердила на своїй 48-й сесії 1996 році, який ґрунтувався на Статуті та Вироку Нюрнберзького трибуналу. У статті 18 проекту Кодексу перелічено діяння, які кваліфікують як злочини проти людяності. Також, злочини проти людяності входять до предметної юрисдикції Міжнародного кримінального суду, трибуналів з колишньої Югославії та Руанди, Спеціального суду з Сьєрра Леоні, Надзвичайних судових палат з Камбоджі.

Крім проекту Кодексу, злочини проти людяності закріплені й у ст. 7 Римського статуту Міжнародного кримінального суду, яка зазнала труднощів у тлумаченні. В ухвалі у справі *The Prosecutor vs. G. Katanga and N. Chui* Суд зазначив, що терміни “широкомасштабний” та “систематичний” використані для того, щоб виключити випадкові чи ізольовані акти насильства [15].

Судова камера Міжнародного кримінального трибуналу щодо колишньої Югославії в одному із своїх рішень видала: “Злочини проти людяності є кричущими актами насильства, націлені на найголовніше, що має людина: її життя, свободу, фізичне здоров’я, добробут та гідність. Злочини проти людяності зачіпають більше, ніж окрему особистість,

зважаючи на те, що коли злочинному посяганням піддається людина, то тим самим об'єктом нападу стає людяність.”

Організація Об'єднаних Націй та інші провідні організації сприяють прийняттю міжнародних договорів, які регулюють та захищають права людини, спрямовані на припинення та боротьбу зі злочинністю та створення юридичних умов для реалізації невідворотності покарання за вчинення злочинів проти людяності. Сюди ми відносимо:

- Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання 1984 року;
- Конвенція про ліквідацію усіх форм расової дискримінації 1965 року;
- Конвенція про боротьбу зі злочином апартеїду та покарання за нього 1973 року;
- Принципи міжнародного співробітництва з метою виявлення, арешту, екстрадиції, та покарання осіб, відповідальних за воєнні злочини та злочини проти людства.

Хоч і прийнято ряд нормативно-правових актів у сфері регулювання злочинів проти людяності, проте не у всіх них закріплена їх класифікація, тому, досі спостерігається певна неузгодженість між установчими актами органів міжнародної кримінальної юстиції та міжнародних договорів за даними злочинами, що не скажеш про наступну групу злочинів.

Навіть якщо злочин геноциду з'явився ще задовго до трагічних подій Голокосту, то його регулювання почало стрімко розвиватись у 1940-х роках. Так, основним міжнародним договором, що регулює відповідальність індивіда за злочин геноциду є Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього 1948 року. Стаття 2 даної конвенції вказує, що геноцид - це дії, спрямовані на повне або часткове

знищення будь-якої групи за релігійними, національними, етнічними чи расовими ознаками, а саме:

- вбивство членів такої групи;
- заподіяння тяжких тілесних ушкоджень або розумового розладу;
- заходи, спрямовані на запобігання народжуванню дітей у середовищі такої групи;
- умисне створення для таких груп життєвих умов, що призводять до повного або часткового фізичного знищення;
- насильницьке передання дітей з однієї групи до іншої.

Стаття 3 Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього визначає також злочини, за які передбачено покарання: а) геноцид; б) змова з метою здійснення геноциду; в) пряме і публічне підбурювання до здійснення геноциду; г) замах на здійснення геноциду; г) співучасть в геноциді [18].

Проте, свої зачатки геноцид віднайшов у праці Лемкіна “Правління держав “Осі” в окупованій Європі”. В даній книзі Рафал описував заходи, які були вжиті на території сімнадцяти окупованих держав щоб змінити їх біологію. А вже згодом, боровся, щоб цей злочин закріпився у міжнародно-правових документах.

США, СРСР, Велика Британія і Франція 8 серпня 1945 року підписали Статут Міжнародного військового трибуналу щоб покарати головних осіб європейських країн Осі, що вчинили міжнародні злочини. Але ця спроба була марною. 6 жовтня 1945 року сформульовано обвинувачення, до складу якого увійшов термін “геноцид”, але разом із воєнними злочинами. Даний документ визначав геноцид як: “знищення расових, етнічних чи релігійних груп, спрямоване проти цивільного населення певних окупованих територій з метою ліквідувати окремі народи, класи людей і національні, расові і релігійні групи, зокрема євреїв, поляків, циган та інших.”

9 листопада 1946 року Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй передала проект резолюції, де була викладена пропозиція розглянути питання геноциду та визнати останнього міжнародним злочином [17]. 11 грудня цього ж року прийнято резолюцію 96 (I) “Злочин геноциду” Генеральною Асамблеєю ООН. У ній: а) геноцид інтерпретувався як відмова визнавати право на існування груп населення, що несе в собі образу совісті людства та тягне великі втрати для нього; б) внаслідок геноциду відбувається позбавлення людей їх культурних, релігійних та інших цінностей; в) покарання за злочин геноциду набуває міжнародного значення; г) за вчинення злочину геноциду, незалежно чи злочинець є приватною особою, державною посадовою особою чи державним діячем, все-одно несе кримінальну відповідальність; г) держави-члени ООН зобов'язувались прийняти у своє законодавство норми, які б змогли запобігти вчиненню злочину геноциду та забезпечити покарання за нього [17]. Та все ж, довести злочин геноциду важче, ніж, до прикладу, злочин агресії.

Від 1920-х років, термін “агресія” застосовувався лише згідно звичаєвого права. Згодом, у Декларації про принципи міжнародного права вперше підкреслено, що: “Агресивна війна є злочином проти миру і викликає відповідальність за міжнародним правом.” Крім того, стаття 75 Віденської конвенції про право міжнародних договорів не застосовує свої норми до держав-агресорів, навіть, якщо йде мова про зобов'язання [19].

У резолюції Генеральної Асамблеї ООН 3314 (XXIX) “Визначення агресії” від 14 грудня 1974 року вказано, що агресія – це застосування збройної сили державою проти суверенітету, територіальної недоторканості або політичної незалежності іншої держави. Відносно недавно, в 2010 році, держави-учасниці Римського Статуту Міжнародного кримінального суду прийняли поправки, де своє місце у статті 8-bis знайшло визначення

злочину агресії. А у статтях 15-bis та 15-ter умови здійснення юрисдикції щодо цього злочину.

Щодо юрисдикції поставали питання: як потрібно вчиняти Суду, якщо Рада Безпеки не винесе ухвали щодо акту агресії та чи потрібно вводити вимогу, яка передбачає, що держава-агресор має визнати юрисдикцію Суду. В такому випадку ми звертаємось до статті 15-bis:

1) Згода щодо того, що на злочини агресії поширюватимуться всі три механізми введення в дію юрисдикції у ст. 13 Римського статуту;

2) Обвинувач буде зобов'язаний інформувати Раду Безпеки та співпрацювати з нею;

3) Оптимальний сценарій буде таким, за якого Рада Безпеки та Суд будуть діяти в тандемі;

4) Будь-які вимоги щодо розслідування злочину агресії не вплинуть на розслідування будь-яких з інших трьох основних злочинів.

Також, Суд здійснює юрисдикцію щодо злочину агресії, що був вчинений лише через один рік після ратифікації або прийняття поправок до тридцятьма державами-учасниками. А рішення виносить лише щодо фізичних осіб.

Якщо говорити про регулювання воєнних злочинів, то перелік останніх міститься в Женевських конвенціях 1949 року. Стаття 49 I Женевської конвенції [21], стаття 50 II Женевської конвенції [22], стаття 129 III Женевської конвенції [23] та стаття 146 IV Женевської конвенції [24] містять одну спільну норму: “кожна Висока Договірна Сторона зобов'язана розшукувати осіб, обвинувачених у тому, що вони вчинили або віддали наказ учинити такі серйозні порушення, та незалежно від їхнього громадянства віддавати їх до свого законодавства для суду іншій заінтересованій Високій Договірній Стороні за умови, що ця Договірна Сторона зібрала достатньо серйозні докази для обвинувачення цих осіб.” Дані норми не забороняють ведення війни, а застосовуються щоб накласти

певні рамки на насильство під час війни, захистити його жертви чи обмежити страждання.

Додаткові протоколи I та II 1977 року до Женевських конвенцій 1949 року вважаються чи не найважливішими джерелами міжнародного права, адже вони встановлюють злочинність порушення правил та звичаїв ведення воєнних дій. Так, у Додатковому протоколі I визначається, що: “На доповнення до серйозних порушень, визначених у статті 11, такі дії розглядаються як серйозні порушення цього Протоколу, коли вони вчиняються навмисне на порушення відповідних положень цього Протоколу і є причиною смерті або серйозного тілесного пошкодження чи шкоди здоров'ю:

а) перетворення цивільного населення або окремих цивільних осіб на об'єкт нападу;

б) вчинення нападу невибіркового характеру, що торкається цивільного населення або цивільних об'єктів, коли відомо, що такий напад стане причиною надмірних втрат життя, поранень серед цивільного населення або завдасть шкоди цивільним об'єктам, як це визначено в пунктах а.2, а.3 статті 57;

в) вчинення нападу на установки або споруди, що містять небезпечні сили, коли відомо, що такий напад стане причиною надмірних втрат життя, поранень серед цивільного населення або завдасть шкоди цивільним об'єктам, як це визначено в пунктах а.2, а.3 статті 57;

г) перетворення необоронних місцевостей і нейтральних зон на об'єкт нападу;

д) вчинення нападу на особу, коли відомо, що вона припинила брати участь у воєнних діях;

е) віроломне використання на порушення статті 37 розпізнавальної емблеми Червоного Хреста, Червоного Півмісяця або

Червоного Лева і Сонця, або інших захисних знаків, визнаних Конвенціями і цим Протоколом.” [20]

Крім Женевських конвенцій 1949 року та Додаткових протоколів до них, існує ряд документів, в яких містяться окремі склади воєнних злочинів. До них належать:

- Ст. 28 Гаазької конвенції про захист культурних цінностей під час військових конфліктів 1954 року;

- Ст. 5 Конвенції про заборону військового або будь-якого іншого ворожого використання засобів впливу на природне середовище 1976 року.

І на кінець варто зауважити, що регулювання усіх чотирьох груп міжнародних злочинів здійснюється Статутами міжнародних та змішаних воєнних і кримінальних трибуналів *ad hoc* та Римським статутом Міжнародного кримінального суду.

2.2 Міжнародна кримінальна відповідальність індивіда

“Міжнародно-правова відповідальність – це ті правовідносини, що виникають в межах міжнародного права в результаті міжнародно-правового діяння держави, незалежно від того, чи обмежуються ці відносини правовідносинами між державою, яка вчинила протиправне діяння, і державою, яка безпосередньо постраждала, або ж вони розповсюджуються також на інших суб’єктів міжнародного права і, незалежно від того чи сконцентровані вони на зобов’язанні винної держави відновити в правах державу, яка постраждала, і стягнути нанесені їй збитки чи шкоду, чи охоплюють також право самої держави, яка постраждала, або інших суб’єктів міжнародного права застосувати до держави, яка винна, будь-яку санкцію, допустиму міжнародним правом.” – таке визначення дала Комісія міжнародного права ООН (25, с. 175).

Як наслідок здійснення міжнародного правопорушення, міжнародно-правова відповідальність знаходить свою реалізацію в міжнародних правоохоронних відносинах між державою-порушницею з одного боку, та державою-жертвою з іншого. Так, до Другої Світової війни відповідальність за неправомірні дії несла держава, на яку покладалась санкції. Проте, коли 8 серпня 1945 року США, СРСР, Великобританія та Франція уклали угоду щоб покарати військових злочинців Німеччини та її союзників, фізична особа почала мати статус суб'єкта міжнародного кримінального права. До даної угоди додався Статут Міжнародного військового трибуналу для суду і покарання головних військових злочинців європейських країн осі та до них приєднались ще 19 держав [4, с. 14].

Стаття 6 Статуту Трибуналу визначала дії, на які поширюється юрисдикція Трибуналу і які тягнуть за собою індивідуальну кримінальну відповідальність. В основному, це були злочини проти миру (планування, підготовку, розв'язання та ведення агресивної війни та війни з порушенням міжнародних угод та домовленостей), проти людяності (вбивства, поневолення, заслання, переслідування за расовими, релігійними, політичними мотивами) та військові злочини (порушення законів та звичаїв війни, вбивства, тортури, викрадення в рабство, вбивства та тортури військовополонених, вбивства заручників, грабунок приватної чи громадської власності, руйнування населених пунктів) [27].

Тому, першим трибуналом, де офіційно злочинці були покарані, був Нюрнберзький трибунал, що тривав з 20 листопада 1945 року до 10 листопада 1946 року. Підсудні визнавались винними в тому, що брали участь в змові з метою підготовки та ведення агресивних війн проти ряду держав: СРСР, Польща, Австрія, Данія, Югославія, Греція, Норвегія та інших. Під час трибуналу відбулось чотириста три відкриті судові

засідання, розглянуто понад три тисячі документів та більше трьохсот осіб дали свідчення. Як результат, 12 головних військових злочинців засуджено до смертної кари через повішення, 3 – до довічного ув'язнення та 4 злочинці на строк від 10 до 20 років ув'язнення [28, с.889].

Більше того, принципи та міжнародно-правові документи того часу дозволяли судити злочинців не лише під час схожих трибуналів, а й у межах національної юрисдикції в одній з окремих країн при умові, що територія такої країни була пов'язана зі скоєними злочинами [29, с.31].

Нюрнберзький трибунал став основою для формування інституту міжнародної кримінальної індивіда. Адже:

- Принципи, закріплені в Статуті Нюрнберзького трибуналу, визнані загально визнаними принципами міжнародного кримінального права;
- Офіційний службовий статус особи, до прикладу, глави держави чи уряду, не звільняє її від кримінальної відповідальності.

До таких принципів Нюрнберзького трибуналу приєднався наступний трибунал. Токійський трибунал, або Міжнародний військовий трибунал для Далекого Сходу – другий в історії трибунал, що заснований рядом держав для засудження головних японських військових злочинців. Сам процес тривав з 3 травня 1946 року по 12 листопада 1948 року. Юрисдикція була такою ж, як і в Статуті Нюрнберзького Трибуналу. Під час Токійського процесу чотирьох колишніх прем'єр-міністрів та одинадцять колишніх міністрів притягнуто до міжнародної кримінальної відповідальності. Але, Хірохіто – імператор Японії - так і не був покараним.

Та чи справді справедливими були ці трибунали? Попри їхню значимість, все ж відбувався процес переможців над переможеними, адже

не розглядалися злочини, наприклад, бомбардування Штатами японських міст Хіросіми та Насагакі протягом 6-8 серпня 1945 року [30].

Оскільки межі між міжнародними та неміжнародними збройними конфліктами все більше ставали розмитими, знову виникла необхідність створення військових трибуналів щодо злочинів, які були скоєні на території колишньої Югославії та в Руанді [29, с. 32]. Так, створено два трибунали ad hoc:

1) На основі Резолюції №827 Ради Безпеки ООН від 25 травня 1993 утворено Міжнародний трибунал для судового переслідування осіб, відповідальних за серйозні порушення міжнародного гуманітарного права, скоєні на території колишньої Югославії.

2) На основі Резолюції №955 Ради Безпеки ООН від 8 листопада 1994 року створено Міжнародний кримінальний трибунал для судового переслідування осіб, відповідальних за геноцид та інші серйозні порушення міжнародного гуманітарного права, скоєні на території Руанди, і громадян Руанди, відповідальних за геноцид та інші подібні порушення, скоєні на території сусідніх держав у період між 01 січня 1994 р. і 31 грудня 1994 р. [26, с.17].

Статутом Міжнародного трибуналу щодо колишньої Югославії визначено підставу залучення осіб до кримінальної відповідальності: а) ст. 2 – порушення Женевських конвенцій 1949 року; б) ст. 3 – порушення законів і звичаїв війни; в) ст. 4 – геноцид; г) ст. 5 – злочини проти людяності [28, с. 892].

Серед 80-ти засуджених була лише одна жінка – “сербська залізна леді” – Біяна Плавшич. Біяна була президентом Республіки Сербія в 1996-1998 роках. Засуджена до 11 років позбавлення волі, але достроково звільнена за хорошу поведінку.

Ефективність притягнення до відповідальності осіб за злочини проти людяності, воєнні злочини, та порушення принципів міжнародного

гуманітарного права ми бачимо у вироку Судової палати Міжнародного трибуналу щодо колишньої Югославії для Радована Караджича. Останній був політичним лідером боснійських сербів у часи війни в Боснії та Герцеговини та першим президентом Республіки Сербія. Що важливо, Караджич сам не приймав участі, а лише був ідеологом та учасником колективного плану. Так, у липні 1995 в селі Сребрениця Радован організував геноцид з метою очищення від боснійського, мусульманського та хорватського населення територій, бо серби розглядали їх як свої [31]. Р. Караджича засуджено до 40-ка років позбавлення волі, а враховуючи, що його вік на момент вироку був 70 років, то він отримав довічне позбавлення волі.

Щодо Міжнародного кримінального трибуналу по Руанді, то згідно зі статутом має юрисдикцію над особами, відповідальними за геноцид та серйозні правопорушення міжнародного гуманітарного права. Обвинувачення висунуто проти 96 осіб, 61 з яких ув'язнили. Це перший трибунал, який розглядав справи по геноциду та тлумачив положення Женевських конвенцій 1949 року. Крім того, він перший тлумачив “згвалтування” як дефініцію міжнародного права.

Притягнення індивіда до міжнародної кримінальної відповідальності відбулось і в цьому трибуналі. Так, довічно засудили колишню міністерку Руанди, яка звинувачувалась у геноциді та підбурюванні до гвалтувань у 1994 році на території південної Руанди.

Та одним з найважливіших постійних органів є Міжнародний кримінальний суд, який створений для боротьби з безкарністю за вчинення особливо важких міжнародних злочинів. Юрисдикція даного суду є фундаментом для правопорядку міжнародної спільноти. Міжнародний кримінальний суд доповнює національні системи та діє як суд останньої інстанції, а його рішення побудовані на детальному вивченні фактів та обставин, що показує неупередженість та

справедливість суду. Серед найбільш відомих справ є справа Томаса Лубанги Дійло. Томас був визначним діячем в конфлікті у Конго, який використовував дітей-солдатів у конфлікті, що заборонено міжнародним правом[34]. Інша справа – справа Ахмада аль-Факі аль-Махді, який звинувачений у вчиненні воєнних злочинів у зв'язку з руйнуванням культурних об'єктів в Малі, що були занесені до світової спадщини ЮНЕСКО [33]. Також, справа Жермена Катанги, який був притягнений до міжнародної кримінальної відповідальності за злочини проти людства [32].

Міжнародна кримінальна відповідальність індивіда пройшла довгий шлях формування і все-таки віднайшла своє нормативне закріплення завдяки міжнародним кримінальним трибуналам і Статуту Міжнародного кримінального суду 1988 року. Як показує практика, тепер посадові особи не можуть посилатися на свій імунітет щоб звільнитись від відповідальності. Проте, це не позбавило їх можливості уникати такої відповідальності.

РОЗДІЛ 3. ПЕРЕСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ІНДИВІДА В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Злочини проти людства, воєнні злочини та злочини геноциду залишаються актуальними у сучасному світі. Конфлікти, війни та порушення прав людини продовжують вчинятись у різних державах, тому й відповідальність за ці дії є надважливою.

Перед міжнародним правом постає завдання щоб змогти вдосконалити регулювання тих правовідносини, де суб'єктом вчинення кримінального злочину є саме індивід.

На мою думку, перш за все варто розширити коло злочинів, за які суб'єкт буде нести міжнародну кримінальну відповідальність. Найбільш складним та небезпечним за своїми наслідками явищем є екологічні злочини. Попри те, що у національному законодавстві держав вже містяться норми, що регулюють екологічні злочини, немає практики на міжнародному рівні, щоб за ці злочини індивід ніс міжнародну кримінальну відповідальність. Далеко йти не треба, поруч маємо Чорнобильську катастрофу 1986 року, наслідки якої реєструвались у країнах Центральної Європи, Скандинавського та Балканського півостровів. Та за цей злочин ніхто не був покараний.

Або, наприклад, кіберзлочини, які набувають все більшого поширення в усьому світі. Прийнявши ряд нормативно-правових актів, Європейський Союз намагається боротись з кіберзлочинністю, та поки на регіональному рівні. Так, згідно Конвенції Ради Європи про кіберзлочинність 2001 року, кримінальній відповідальності підлягають наступні діяння:

- неправомірний доступ до комп'ютерної системи чи мережі;
- перехоплення комп'ютерних даних;
- втручання в роботу цифрової системи;
- комп'ютерне шахрайство;

-порушення авторського права.

Та на універсальному рівні до міжнародної кримінальної відповідальності ніхто так і не був притягнутий.

Важливо також зміцнити роль Міжнародного кримінального Суду, з метою забезпечення справедливості та поборення безкарності. Для цього потрібна співпраця держав, щоб оперативно надавати необхідну інформацію Суду. Також, варто залучити журналістів, активістів чи громадські організації до судового процесу, що зможе забезпечити його відкритість. Розширення компетенції Суду дозволить притягнути до відповідальності осіб, які скоїли злочини, що не визнані юрисдикцією суду, до прикладу, ті ж екологічні чи кіберзлочини. І все більше Міжнародний кримінальний Суд повинен працювати з національними судами для більш ефективного розслідування та обміном досвіду.

Але, важливо щоб Статут Міжнародного кримінального Суду ратифікували всі держави. Беручи до уваги збройну агресію Російської Федерації проти України, остання не може притягнути високопосадовців Росії за скоєнні злочини, спираючись на їх імунітет. І сам Суд не має такої змоги, адже, він стикається з певними труднощами в здобутті юрисдикції над злочином агресії, оскільки ні Україна, ні Росія не ратифікували Римський статут. Тому, поки не почали розвивати Міжнародний кримінальний суд як ефективний інститут притягнення осіб до міжнародної кримінальної відповідальності, наступні кілька років буде доречніше створювати трибунали *ad hoc*.

ВИСНОВКИ

І все ж таки, ми погоджуємось з тим, що міжнародні злочини вчиняють люди, а не абстрактні суб'єкти, і лише через притягнення фізичних осіб до відповідальності можна забезпечити дотримання міжнародного права.

Історія цього інституту налічує століття, починаючи від давніх цивілізацій до сучасності. Проте, ми замічаємо, що деякі спроби притягнути до відповідальності осіб за міжнародні злочини не завжди були успішними. Навіть після першої світової війни були спроби створити міжнародні трибунали, але їх не вдалося реалізувати. Холодна війна також гальмувала розвиток цього інституту через недовіру між ворогуючими сторонами та небажання передавати своїх громадян до міжнародних судів. Тим не менш, процеси у внутрішніх судах деяких держав продовжувалися, що призвело до засудження нацистських злочинців, таких як Адольф Айхман та Клаус Барбі.

Ми вважаємо, що після Другої світової війни інститут притягнення осіб до кримінальної відповідальності набув значного розвитку. Міжнародні трибунали Нюрнберга і Токіо визначили поняття та ознаки міжнародних злочинів. Після війни з'явилися нові тенденції в міжнародному кримінальному праві, спрямовані на забезпечення миру і безпеки, встановлення відповідальності за злочини проти людяності та миру, навіть у мирний час. Це призвело до прийняття багатьох міжнародно-правових норм, таких як загальна декларація прав людини та конвенція про попередження геноциду. Важливою для нас стала ідея невідворотності покарання винних осіб за тяжкі злочини, а також захист осіб як у час війни, так і в мирний період.

Ми дослідили, що Римський статут Міжнародного кримінального суду визначає різні види міжнародних злочинів, такі як злочини проти людства, проти людяності, проти миру та воєнні злочини. Ці злочини,

включаючи геноцид, агресію та військові злочини, можуть бути об'єктом індивідуальної кримінальної відповідальності згідно з міжнародним правом.

Також, дослідивши міжнародні кримінальні трибунали – Нюрнберзький, Токійський, по колишній Югославії та по Руанді, ми стверджуємо, що вони відіграли важливу роль у формуванні сучасного міжнародного кримінального права. Діяльність Нюрнберзького трибуналу поклала зачатки міжнародному гуманітарному праву. Токійський трибунал, хоч і схожий до Нюрнберзького, проте, покращив сам процес трибуналу, адже вніс вклад у міжнародне правосуддя. Міжнародний кримінальний трибунал по колишній Югославії розвивав відповідальність за воєнні злочини та злочини проти людяності. Трибунал по Руанді вперше застосував покарання за злочин геноциду.

Щодо Міжнародного кримінального суду, то у нас ще є питання про його ефективність, навіть якщо у своєму архіві він має успішні справи: Томаса Лубанги Дійло, Ахмад аль-Факі аль_Махді та Жермена Катанга. Але, якщо держави співпрацюватимуть між собою та сприятимуть ефективному й справедливому покаранню міжнародних злочинців, Міжнародний кримінальний суд стане чи не найкращим постійним органом, що здатен притягнути індивіда до міжнародної кримінальної відповідальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Application of the International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism and of the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (Ukraine v. Russian) URL: <https://www.icj-cij.org/case/166/summaries> (дата звернення: 08.05.2024)
2. Emerging Voices: A Case of Firsts for the International Criminal Court: Destruction of Cultural Heritage as a War Crime, Islamic Extremism and a Guilty Plea. *Opinio Juris*. 2016-08-09. URL: <http://opiniojuris.org/2016/08/09/emerging-voices-a-case-of-firsts-for-the-international-criminal-court-destruction-of-cultural-heritage-as-a-war-crime-islamic-extremism-and-a-guilty-plea/> (дата звернення: 08.05.2024)
3. ICJ. Questions relating to the Obligation to Prosecute or Extradite (Belgium v. Senegal). Judgment of 20 July 2012. URL: www.icj-cij.org/public/files/case-related/144/144-20120720-jud-01-00-en.pdf (дата звернення: 08.05.2024)
4. Mennecke M. *The Crime of Genocide and International Law Genocide Studies and Prevention: An International Journal*. 2009. №4. С. 146–161.
5. Nuremberg trials project, URL: <http://nuremberg.law.harvard.edu/> (дата звернення: 08.05.2024)
6. The Prosecutor v. Germain Katanga and Mathieu Ngudjolo Chui URL: <https://www.refworld.org/jurisprudence/caselaw/icc/2009/en/70161> (дата звернення: 08.05.2024)
7. Yearbook of the International Law Commission. 1973. Vol. II. URL: https://legal.un.org/ilc/publications/yearbooks/english/ilc_1973_v2.pdf
8. Баймуратов М. О. Міжнародне право : підруч. / М. О. Баймуратов Харків : Одіссей, 2008. 704 с.

9. Бомби, що змінили світ : Хіросіма та Нагасакі 70 років потому Режим доступу : <http://tsn.ua/special-projects/hiroshima/> (дата звернення 08.05.2024)
10. Войціховський А.В. Міжнародне право : підручник. Харків : МВС України, Харків. Нац. Ун-т внутр. Справ, 2020. 544с.
11. Гаазький вирок Радовану Караджичу : кілька уроків для України : <http://ua.krymr.com/archive/newsuk/20160101/16928/16928.html?id=27635621> (дата звернення: 08.05.2024)
12. Гнатовський М. М. Злочини проти людяності у сучасному міжнародному кримінальному праві. *Український щорічник міжнародного права*. 2007. № . С.171-213.
13. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text (дата звернення: 08.05.2024)
14. Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text
15. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими 12 серпня 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text (дата звернення: 08.05.2024)
16. Женевська конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях 12 серпня 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_151#Text (дата звернення: 08.05.2024)
17. Женевська конвенція про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі 12

- серпня 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_152#Text (дата звернення: 08.05.2024)
- 18.Жукорська Я. М., Мудрик К. А. Роль міжнародних кримінальних трибуналів у сучасному міжнародному праві. *Вісник Запорізького національного університету*. 2016. № 2. С. 29-37.
- 19.Іванов В.М. Нюрнберзький процес: історичне та правове значення. *Часопис Київського університету права*. 2015.№3. С.24-28.
- 20.Капелюшний В. П. Версальський мирний договір. *Енциклопедія Сучасної України*. URL: <https://esu.com.ua/article-33625> (дата звернення: 08.05.2024)
- 21.Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього від 9 грудня 1948 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_155#Text (дата звернення: 08.05.2024)
- 22.Конвенція про право міжнародних договорів від 13 червня 1986 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118#Text (дата звернення: 08.05.2024)
- 23.Лист Ф. Міжнародне право у систематичному викладі. Юр'єв (Дерпт) : Тип. К. Маттісена, 1912.
- 24.Міжнародне гуманітарне право. Посібник для юриста. За ред. Т. Р. Короткого. Київ-Одеса : Українська гельсінська спілка з прав людини. Фенікс, 2016-2017. 145 с.
- 25.Радова О. О. Злочини проти людяності як підстава міжнародної кримінальної відповідальності індивіда. *Матеріали Міжнародної конференції* . Одеса : Фенікс, 2010. С. 204-206. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/9e44d542-493b-411e-a3cf-102ac0d8a1cb> (дата звернення: 08.05.2024)

26. Римський статут міжнародного кримінального суду від 17 листопада 1988 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text (дата звернення : 08.05.2024)
27. Ролінський В. І. Поняття і ознаки злочинів за міжнародним кримінальним правом. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2012. №4. С. 62-68.
28. Скрильник О. О. Класифікація злочинів у міжнародному праві : теоретико-правовий аспект. *Форум права*. 2012. №2. С. 839-847.
29. Справа Прокурор проти Жермена Катанги (The prosecutor v. Germain Katanga), ICC-01/04-01/07, Міжнародний кримінальний суд. URL: <https://www.icc-cpi.int/drc/katanga> (дата звернення: 08.05.2024)
30. Статут Міжнародного військового трибуналу для суду і покарання головних військових злочинців європейських країн осі від 08.08.1945 року. Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/998_201 (дата звернення: 08.05.2024)
31. Теорія та практика міжнародного кримінального права : підручник / Н. А. Зелінська та ін. ; за ред. проф. Н. А. Зелінської. Одеса : Фенікс, 2017. 582 с.
32. Фесечко Л.І. Кримінальна відповідальність індивідів у міжнародному праві. *Форум права*. 2010. № 4. С. 888-894.
33. Філяніна Л.А. Міжнародна кримінальна відповідальність індивідів за злочини геноциду *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 1. С. 11-20.
34. Футей Б.А. Відповідальність за геноцид. *Сучасність*. 2008. №11. С. 58-65.



Ім'я користувача:
Андрій Павлович Колесніков

Дата перевірки:
 17.05.2024 08:02:29 EEST

Дата звіту:
 17.05.2024 08:04:11 EEST

ID перевірки:
 1016258157

Тип перевірки:
 Doc vs Library

ID користувача:
 100002385

Назва документа: **Гулик**

Кількість сторінок: 34 Кількість слів: 6822 Кількість символів: 50420 Розмір файлу: 86.39 KB ID файлу: 1016046022

994 слова позначені як "вилучені" та не враховуються у підрахунку слів

2.16% Схожість

Найбільша схожість: 1.61% з джерелом з Бібліотеки (ID файлу: 1006231720)

Пошук збігів з Інтернетом не проводився

2.16% Джерела з Бібліотеки 58 Сторінка 36

12.4% Цитат

Цитати 11 Сторінка 37

Не знайдено жодних посилань

0% Вилучень

Деякі джерела вилучено автоматично (фільтри вилучення: кількість знайдених слів є меншою за 8 слів та 0%)

Немає вилучених Інтернет-джерел

0% Вилученого тексту з Бібліотеки 28 Сторінка 37